

Konstgjord befruktning kritiseras

Riskerna är högre dödlighet, handikapp och komplikationer vid för tidig födsel

● Riskerna med provrörsbefruktning är för dåligt utredda. Dödligheten är högre vid födseln än för barn avlade på naturligt sätt och vart femte provrörsbarn föds för tidigt. Utvecklingen har skett utan hänsyn till säkerheten för barnen. Numera verksamheten utredas närmare innan den utvidgas, anser kritikerna.

Framförallt riktar sig kritiken mot att tekniken ännu inte utvärderats ur barnets perspektiv, varken på lång eller kort sikt. I dag saknas i stort sett kunskap om vad en provrörsbefruktning innebär för barnets psykiska och fysiska utveckling.

Även om majoriteten av provrörsbarnen föds friska finns en starkt ökad risk både för tidig död och handikapp i denna grupp, hävdar Gisela Dahlqvist som också ingår i Medicinska forskningsrådets arbetsgrupp för utvärdering av medicinsk teknologi.

Så länge man inte säkert vet riskerna bör verksamheten betraktas som forskning och all vidare utbyggnad stoppas tills riskerna utvärderats, anser hon.

Hon får stöd av både Barnläkarförbundet och sektionen för för tidigt födda.

BARN TILL VARJE PRIS

Om ett läkemedel medförde samma överrisker som en provrörsbefruktning hade det aldrig godkänts för behandling, säger en av dem, Gisela Dahlqvist, docent och överläkare vid Norrlands universitetssjukhus i Umeå.

Efter mer än tio års verksamhet och tusentals födda barn börjar verksamheten kring konstgjord befruktning utanför kroppen ifrågasättas.

Det handlar inte om att vi missunnar ofruktsamma par att få barn men vi måste sätta gränserna i första rummet. Så länge osäkerheten om riskerna är så stor måste vi besinna oss och åtminstone inte medverka till någon utökning av verksamheten, säger Gisela Dahlqvist som initierat kritiken med stöd av Barnläkarförbundet.

Kritiska röster höjs

Barnläkarnas reaktion kom samtidigt som Medicinsk etiska rådets förslag till legalisering av spermie- och äggdonationer för befruktning utanför kroppen gick ut på remiss i höstas.

Samtidigt växer nu också kritiken från representanter för andra grupper som barnpsykiatriker, barnpsykologer, Barnombudsman och Rädda barnen som i går presenterade debattskriften "Barnlöshet och barnets bästa".

Anklagas för att svartmåla

Det innebär i dagsläget ett klart nej till Medicinsk etiska rådets förslag att legalisera ägg- och spermiedonationer som riksdomstol skall behandla i höst.

Docent Lars Nilsson, gynekolog och verksam vid kvinnokliniken på Sahlgrenska sjukhuset i Göteborg, håller med om att bristen på långtidsuppföljningar är ett problem.

Samtidigt anklagar han och hans kollega Gisela Dahlqvist och barnläkarna för att svartmåla och dra slutsatser från gamla, inaktuella studier.

Ingen annan teknik är bättre kontrollerad än provrörstekniken och utvecklingen går hela tiden framåt. Det finns goda skäl att tro att riskerna nu är oerhört mycket lägre än på 80-talet, framhåller han.

Var femte blir tvilling

Han refererar också till en internationell studie som han hävdar visar att missbildningar inte är vanligare hos provrörsbarn än hos andra barn (Läk-

Provrörsbefruktning

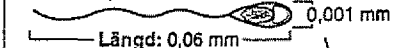
Provrörsbefruktning är en av metoderna för att behandla par som inte kan få barn på naturligt väg. Metoden innebär att sammansmältningen av spermie och ägg sker utanför kroppen, i "provrör". Den används när kvinnans äggledare är skadade, anriars används insemination, dvs sädesvätska injiceras direkt hos kvinnan.

Spermier

Alternativ 1 Maken/sambon lämnar ett spermieprov som normalt innehåller 20-150 miljoner spermier per milliliter.

Alternativ 2

Spermiedonation: En främmande man donerar spermier. Inte tillåtet vid provrörsbefruktning, men förslag om legalisering är på remiss. Sperman kan förvaras nerfrys och hållas intakt i tiotals år.

Befruktningen

Ägget läggs i en glasskål med näringslösning och spermier tillsätts. Spermierna måste vara tillräckligt livskraftiga för att tränga in i och befrukta ägget. De simmar med en hastighet av 0,06 mm per sekund.

Om ägget blivit befruktat börjar celledelningen som kan studeras under mikroskop och efter 2-3 dygn återinförs två befruktade ägg i livmoder. Över 20 procent av behandlingarna leder till fullgången graviditet. (1993)

Ägg

Alternativ 1

Kvinnans äggproduktion stimuleras med hormoner. I genomsnitt 12 ägg kan därefter sugas ut från äggstockarna.

Alternativ 2

Äggdonation: En främmande kvinna donerar ägg. Inte heller tillåtet i Sverige, men förslag om legalisering är på remiss.

Obefruktade ägg är färskvara som förvaras mörkt och varmt (+37°C).

Befruktade ägg (embryon) kan frysas (-147°C) och förvaras i flytande kväve, enligt lag i högst ett år.

Den restriktiva hållningen delas av barnpsykologer, barnpsykiatriker och sociologer, fast av andra skäl. I den nyutkomna debattskriften från Rädda Barnen varnas för de psykiska riskerna för barnet med att tillåta donationer från främmande givare. I dag är dotering av spermie bara tillåten i samband med insemination, inte vid befruktning utanför kroppen.

Föräldrarnas ansvar

Även om barn födda efter givarinsemination enligt svensk lag har rätt att veta vem deras biologiska pappa är vet man inte hur denna kunskap påverkar barnet. Om de överhuvudtaget får veta det.

Ansvaret för att informera barnet ligger hos föräldrarna. Så länge det i folkbokföringen inte framgår att barnet har en annan biologisk pappa kan dock frågan om ursprunget förbli en familjehemlighet.

Samtidigt pekar erfarenheterna från adoption på vikten av att vara ärlig mot barnet på denna punkt. Risken är annars stor att barnet får veta det på andra vägar, till exempel i samband med en skilsmässa.

Psykisk påfrestning

Ägg och spermiedonation borde inte vara ettiskt försvarbara utan att barnet informeras, säger barnpsykiatriker Frank Lindblad, Huddinge, i den nyutkomna debattskriften.

Samtidigt understryker han att svårigheten att överföra denna information till barnet har underskattats.

Risken att barnet skall missuppfatta informationen är påtaglig. I sämsta fall kan det innebära en komplikation i förhållandet mellan barn och föräldrar, försvåra barnets identitetsutveckling och öka risken för psykiska symtom.

En skadade vid krock

Fyra barn och en vuxen skadades på fredagsmorgon två barn allvarligt, när en skoltaxi på väg mot lida skadade barnen, som är i 15-årsåldern, fördes till sjukhuset i Sollefteå.

De har sedan förts vidare i helikopter till Universitetssjukhuset, där de kommer att opereras för sina relativt allvarliga skador.

De två ytterligare två skolbarn klarade sig med lindriga skador av händelsen. Förklaringen till varför de inte sett tillräckligt trots raksträcka och låg fart, antas bero på att han blivit bländad av solen.

En för kidnappning

En 34-årig man häktades på fredagen av Malmö åklagare på sannolika skäl misstänkt för att ha kidnappat en flicka i Karlskrona.

Enligt åklagaren berättar hon hur hon attackerades av två män utanför ett hotell i Karlskrona. Männen band henne och tvingade in henne i en bil. Hon blev tvungen att sitta på baksetet i en snöbil som körde mot Malmö.

Enligt åklagaren berättar hon också att hon under en paus i bilfärden skall ha blivit utsatt för våldtagning av en av männen. Den ringen är enbart misstänkt för människorov, inte för kidnappning. Han är serbisk flyktning och bosatt i Karlskrona.

En bil har bråttom i trafiken

I genomsnitt i 97 km/tim på 90-vägar, enligt vägmyndighetens mätningar. Analysen visar att 71 procent av bilarna kör fortare än tillåtna hastigheterna.

Majoriteten av lastbilförarna, cirka 75 procent, överstiger tillåtna hastigheterna för lastbilar, som är 80 km/tim. De flesta utfördes förra året på ett flertal platser i

En läsk en arbetsmiljöfara

I Varberg skall fläsk och bruna bönor bort från skolornas matlådor. Fläsket är en arbetsmiljöfara för barn och ungdomar, säger en arbetsmiljöfarna lärare i Varberg. De föredrar hamburgare och pizzor istället för fläsk. I Varberg anses rätten farsalspersonalen.